

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กรมพัฒนาที่ดินมีนโยบายในการพัฒนาจัดตั้งหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านขึ้นเพื่อเป็นตัวแทนของกรมพัฒนาที่ดินในระดับท้องถิ่น ซึ่งหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านเหล่านี้คือ เกษตรกรในพื้นที่ที่มีความสนใจด้านการพัฒนาที่ดิน ทำหน้าที่เสมือนเจ้าหน้าที่กรมพัฒนาที่ดินในการให้บริการพัฒนาที่ดิน อาทิ ส่งเสริม แนะนำการผลิตปุ๋ยหมัก ปุ๋ยอินทรีย์น้ำ การใช้พืชสดปรับปรุงบำรุงดินและการใช้หญ้าแฝกเพื่ออนุรักษ์ดินและน้ำ ในด้านการพัฒนาการเกษตร หมอดินอาสามีการพัฒนาการเกษตร โดยวิธีการปรับปรุงบำรุงดินด้วยพืชตระกูลถั่วเพื่อเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ให้กับดินและส่งผลให้ผลผลิตเพิ่มขึ้นอีกด้วย และในด้านการส่งเสริมการเกษตรหมอดินอาสามีการถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีใหม่ๆ ให้เกษตรกรนำไปใช้ในการเพิ่มผลผลิตและรายได้ให้ตนเอง จนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นและมีคุณภาพชีวิตที่สูงขึ้นส่วนด้านการพัฒนาที่ดินหมอดินอาสามีการพัฒนาที่ดิน โดยการเพิ่มอินทรีย์วัตถุในดินโดยวิธีต่างๆ ต้นทุนไม่สูงอีกทั้งยังลดมลพิษในสิ่งแวดล้อม อาจทำได้ดังนี้ คือปลูกพืชหมุนเวียน ซึ่งเป็นวิธีที่เหมาะสมกับประเทศไทย เพราะเป็นการจัดระบบการปลูกตามกำหนดระยะเวลาช่วงเวลาใดควรปลูกพืชชนิดใดและพิจารณาพื้นที่ที่เหมาะสมกับการปลูกพืชนั้นๆด้วย นอกจากนี้ยังมีการโลกบดต่อซังพืชที่เก็บเกี่ยวแล้วลงไปแปลงเดิม เพื่อให้เน่าเป็นธาตุอาหารต่อไปแทนการเผา เป็นต้น

กรมพัฒนาที่ดินเล็งเห็นความสำคัญของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน โดยยกฐานะหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านที่มีศักยภาพและมีความพร้อมขึ้นเป็นหมอดินอาสาประจำตำบล เพื่อให้เป็นตัวแทนกรมพัฒนาที่ดินในระดับตำบล โดยมีหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านเป็นเครือข่ายและมีเจ้าหน้าที่ของกรมพัฒนาที่ดินเป็นผู้ประสานระหว่างหมอดินอาสาประจำตำบลและกรมพัฒนาที่ดิน เพื่อให้การปฏิบัติงานเกิดประโยชน์สูงสุด รวมทั้งให้มีการจัดตั้งหมอดินอาสาประจำอำเภอและจังหวัด โดยให้หมอดินอาสาเลือกสรรกันเอง(แนวทางการพัฒนาหมอดินอาสา 2547: 4)

กรมพัฒนาที่ดิน (2546: 33) ได้สรุปไว้ในรายงานการประเมินผลการเพิ่มประสิทธิภาพหมอดินอาสาประจำตำบลเพื่อเป็นวิทยากร ถึงผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติงานของหมอดินอาสาประจำตำบลในระดับที่มีประสิทธิภาพ และยังให้ข้อเสนอแนะถึงปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทหน้าที่ของหมอดินอาสา

ดินอาสาประจำตำบล ซึ่งสอดคล้องกับปัญหาที่เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบประสานงานประสบ ได้แก่ รายได้ จำนวนแรงงานในครัวเรือน การได้รับการฝึกอบรม การติดต่อประสานงานของ เจ้าหน้าที่กรมพัฒนาที่ดิน รวมทั้งความร่วมมือของหมอดินอาสาเอง จากข้อเสนอดังกล่าวผู้วิจัย จึงสนใจศึกษาเพื่อให้ทราบถึง ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทหน้าที่ของหมอดินอาสาประจำตำบลใน จังหวัดนครพนมขึ้น ซึ่งสามารถใช้เป็นแนวทางในการวางแผน พัฒนา ปรับปรุง สนับสนุน ประสิทธิภาพ การทำงานของหมอดินอาสาประจำตำบล อันจะส่งผลต่อการทำงานของกรมพัฒนา ที่ดิน และการพัฒนาประเทศสืบต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

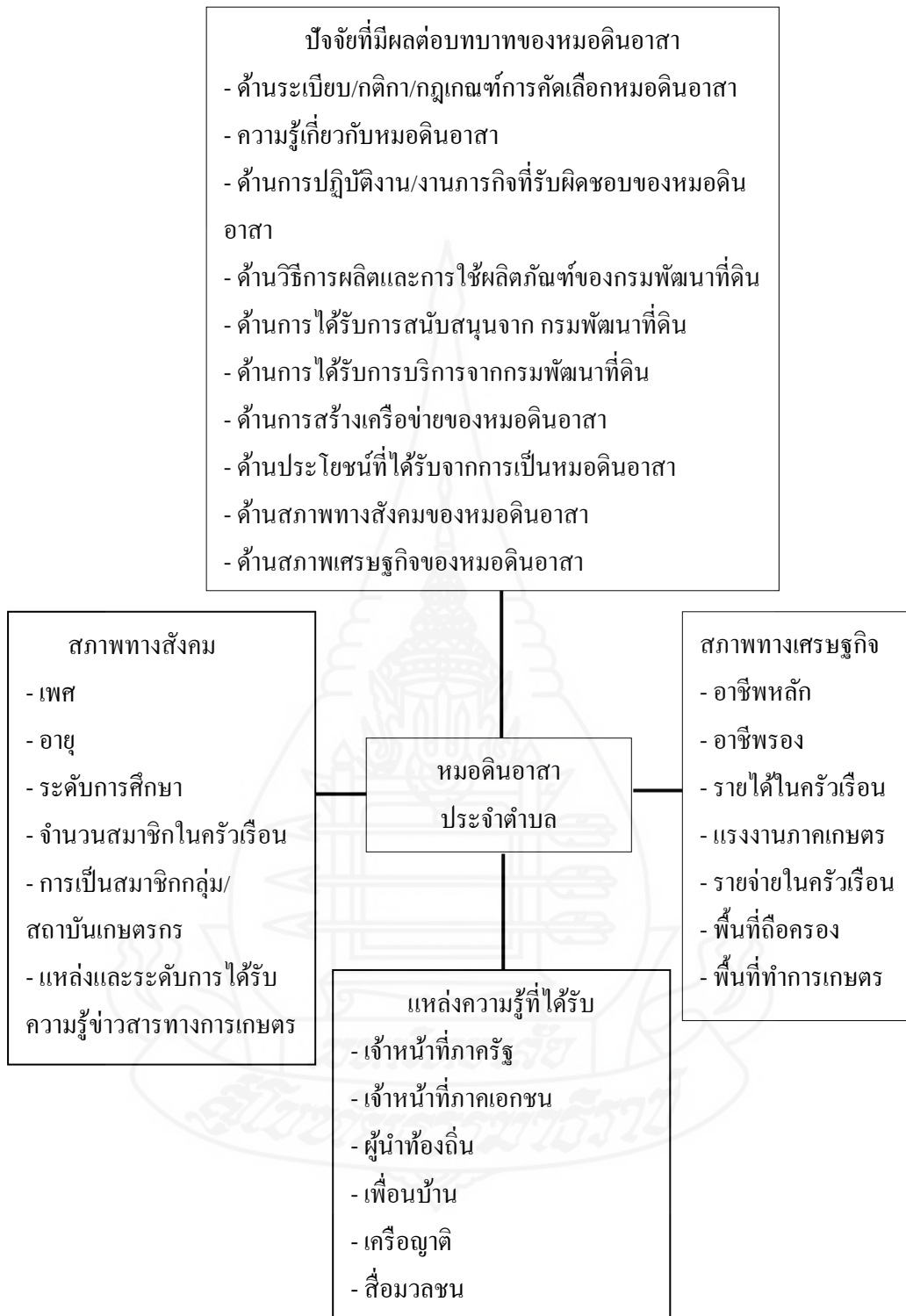
- 2.1 เพื่อศึกษาสภาพสังคมและเศรษฐกิจของหมอดินอาสาประจำตำบล
- 2.2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทหน้าที่ของหมอดินอาสาประจำตำบล
- 2.3 เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทหน้าที่ของหมอดินอาสาประจำตำบล

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องต่อบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับของหมอดินอาสา สามารถนำมากำหนดปัจจัยที่ทำให้เกิดผลต่อการปฏิบัติงานของหมอดิน ได้แก่

- 3.1 สภาพทางสังคม ได้แก่ อายุ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน การได้รับความรู้ข่าวสาร
- 3.2 ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ได้แก่ แรงงานภาคเกษตร รายได้ในครัวเรือน รายจ่ายในครัวเรือน
- 3.3 แหล่งและระดับความรู้ที่ได้รับ

ปัจจัยดังกล่าวสามารถกำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยได้ดังภาพที่ 1.1

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย (conceptual framework)

4. ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาข้อมูลจาก หมอдинอาสาประจำตำบล จำนวน 98 คน ในพื้นที่ 12 อำเภอ ของจังหวัดนครพนม

5. นิยามศัพท์

ในการวิจัยได้กำหนดศัพท์ที่ใช้ดังนี้

5.1 บั๊จยั หมายถึง เหตุอันเป็นทางให้เกิดผล หนทาง เช่น การศึกษาเป็นบั๊จยัให้ เกิดความรู้ความสามารถ คำ “บั๊จยั” กับคำ “เหตุ” มักใช้แทนกันได้

5.2 บทบาท หมายถึง พฤติกรรมของบุคคลที่ผู้ถูกผู้อื่นคาดหวังว่าจะต้องแสดงออกให้ สอดคล้องเหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่การทำงานของบุคคลนั้น

5.3 บทบาทหน้าที่ หมายถึง หน้าที่ หรือพฤติกรรมที่คาดหมายของบุคคลหรือองค์กร ในกลุ่มสังคมหนึ่งๆ ที่ต้องกระทำ เมื่อสังคมกำหนดให้องค์กรมีบทบาทอย่างไร องค์กรก็ต้อง ปฏิบัติหน้าที่ตามที่กำหนด

5.4 หมอดินอาสา หมายถึง เกษตรกรที่สนใจในการพัฒนาที่ดินและอาสาที่จะเป็น ตัวแทนของกรมพัฒนาที่ดินซึ่งได้รับการเลือกตั้งแต่งตั้งให้เป็นหมอดินอาสาเพื่อช่วยเหลืองานของ กรมพัฒนาที่ดินเป็นผู้ประสานงานระหว่างเกษตรกรในพื้นที่กับเจ้าหน้าที่หน่วยพัฒนาที่ดินในการ รับ-แจ้งข่าวสารด้านการพัฒนาที่ดินให้คำแนะนำในการเผยแพร่ความรู้แก่เกษตรกร

5.5 หมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน หมายถึง เกษตรกรที่สนใจในการพัฒนาที่ดินและ อาสาที่จะเป็นตัวแทนของกรมพัฒนาที่ดินประจำหมู่บ้าน ซึ่งได้รับการคัดเลือก/แต่งตั้งให้เป็นหมอดินอาสาหมู่บ้านละ 1 คน และเป็นสมาชิกในเครือข่ายหมอดินอาสาประจำตำบล

5.6 หมอดินอาสาประจำตำบล หมายถึง หมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน ที่ได้รับการ คัดเลือกจากเจ้าหน้าที่กรมพัฒนาที่ดิน หรือแต่งตั้งจากหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน เพื่อเป็นตัวแทน ของกรมพัฒนาที่ดินในตำบลร่วมช่วยเหลืองานของกรมฯ ด้านการดูแลทรัพยากรดิน และประสาน งานกับศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรชุมชนและเกษตรกร

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 6.1 เป็นแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของหมอดินอาสา
- 6.2 เป็นแนวทางในการเพิ่มสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายหมอดินอาสา
- 6.3 เป็นแนวทางในการส่งเสริมและให้คำแนะนำแก่หมอดินอาสาในความเข้าใจต่อบทบาทหน้าที่
- 6.4 เป็นแนวทางในการวางแผนค้นหาหมอดินอาสา

